

4.1 Dabartinė lietuvių kalbos situacija

Ar lietuvių kalbą veikia globalizacija?

Šiandieninė lietuvių kalbos situacija sparčiai keičiasi. XXI amžius mūsų kalbai diktuoja naujus iššūkius, kuriuos mes turime atlaikyti nuolat puoselėdami ir vartodami bendrinę kalbą, ieškodami teisingų sprendimo būdų ją išsaugojant. Vykstantys migracijos srautai po pasaulį daro didelę įtaką šiuolaikiniam jaunam žmogui, kuris greitai perima svetimybės iš kitų kalbų. Modernėjantis pasaulis neaplenkia ir mūsų, lietuvių, kuomet į savo kalbą pradedame įpinti tokius žodžius kaip *meetas (susitikimas)*, *selfis (asmenukė)*, *aipadas (nešiojamasis kompiuteris)* ir kt. Pasak docento Antano Smetonos: „*Kalbą nuolat reikia tvarkyti, puoselėti ir auginti, nes kitaip ji bus kaip šiukšlynas ar apžels kaip gėlių darželis, apeis dilgėlėmis ir tuo viskas pasibaigs*“. Jis teigia, kad pasauliui ir kalboms tobulėjant, išgyvenant globalizacijos procesus, lietuviškas raidynas išlieka stabilus ir nekintantis, nors ir yra ginčų dėl trijų raidžių Q, W, X įtraukimo į lietuvišką abėcėlę.

Docento Antano Smetonos žodžiais: „*Pavojai lietuvių kalbai – mes patys. Kiekvienas iš mūsų renkamės: ar vartosime gyvą, natūralią kalbą, ar senovinę sustabarėjusią? Ją vertiname kaip kasdienį įrankį ar kaip muziejaus eksponatą? Toleruojame modernią lietuviybę ar verkiame senųjų amžių? Nuo šių mūsų pasirinkimų priklausys, kaip toliau plėtosis mūsų kalba ir visuomenė.*“

Literatūrologė Vanda Zaborskaitė yra pasakiusi, kad „*Per gimtąją kalbą žmogus yra susijęs tiek su savo paties buvimu, tiek su savąja tauta*“. Tad pabandykime sau atsakyti į klausimą, kaip teisingai mes vartojame savo kalbą? Kaip ją puoselėjame, kai renkamės vartoti būtent savo kalbos žodžius, o ne svetimus? Ar pasiduodame globalizacijos įtakai?

Globalizacija – tai procesas, reiškiny, vykstantis socialinėje plotmėje, apimantis pačias įvairiausias visuomenės, valstybės bei kitų socialinių darinių veiklos sritis, jų aplinką, pasireiškiantis tarpusavio ryšių intensyvėjimu, judėjimu bei kitomis charakteristikomis viso pasaulio mastu.

4.1 Dabartinė lietuvių kalbos situacija

Perskaitykite profesoriaus Leonido Donskio straipsnio ištrauką ir atsakykite į žemiau pateiktus klausimus.

Iškabų su angliškais pavadinimais gausa Lietuvoje, manyčiau, yra mados dalykas, noras būti išskirtiniais, įsivaizdavimas, kad pavadinimas anglų kalba parduotuvei, viešbučiui ar firmai suteiks kažkokio vakarietiško žavesio. Laimei, egzistuoja visiškai priešinga tendencija, kurios, ko gero, mūsų verslo pasaulis dar nėra supratęs – užsieniečiai mėgsta būtent nacionalinį aromatą. Kodėl Italijoje niekas nepasigenda anglų kalbos kaimeliuose, kuriuose perkamas geras vynas ir sūris, kodėl niekas nepasigenda anglų kalbos prancūzų kaimeliuose arba kur nors Kroatijoje, Istrijoje, garsėjančioje nuostabiu maistu?

Ateis laikas, kai Lietuvos žmonės supras, kad lietuviškas aromatas (ne tik maisto produktų ar prekių, bet ir kultūrinis) yra kur kas įdomesnis vartotojui, negu angliškai kalbančio pasaulio imitavimas. Deja, mes dar nepasiekėme tokio supratimo, kuris leistų suvokti, kad branginama yra savitumo plotmė, kad savitumas yra nuostabus aromatas, kuriuo pasižymi šalis: jos kalba, jos žmonės, jos kultūra.

Klausimai:

1. Koks atsiskleidžia Leonido Donskio požiūris į kalbos ir tautos ryšį?
2. Kodėl, autoriaus nuomone, turėtume išsaugoti „nacionalinį aromatą“?
3. Kaip manote, kodėl, profesoriaus nuomone, lietuviams yra labai svarbus vakarietiškas žavesys?
4. Pasvarstykite, kodėl tokios šalys kaip Italija, Kroatija, Ispanija saugo savo nacionalinį aromatą ir nesivaiko vakarietiško požiūrio? Savo nuomonę pagrįskite raštu 2–3 teiginiais.

Papildoma užduotis:

5. Perskaitykite XV a. lietuvių rašytojo Mikalojaus Daukšos „Postilės“ „Prakalbos į malonųjį skaitytoją“ (http://www.šaltiniai.info/files/literatura/LD00/Mikalojus_Daukša._Prakalba_į_malonųjį_skaitytoją.LD0600.pdf) mintis trečioje pastraipoje. Pamąstykite, kaip jis aprašo tautos ir kalbos ryšį? Kokie trys dalykai turėtų būti savi ir įgimti? Ką, jo manymu, yra labai svarbu išsaugoti ir išlaikyti? Pasvarstykite, kodėl?

